

Сніп

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число коштує—5 к., подвійне—10 коп.—За кордон—4 р., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса Редакції: КОНТОРСЬКА, 21.

Телефон редакції—839.

В справах редакції можна бачити від 3 до 5 годин

== ввечора по понеділках, середах та п'ятницях. ==

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і змінити статті; більші статті, до друку не ухвалені, переходять в редакції 3 місяці й висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГолошень:

За рядок петіту попереду тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к.

Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не менше 3-х разів.

№ 40.

7 (20) Жовтня.

1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Київі.

ЗМІСТ: Передовиця. К. Бич-Лубенський. Дагеротип. Задніпрянець. Невиконаний обов'язок Хроніка: З нашого життя. З газет та журналів. З Галичини. Виборець. Допис з Костянтинограду. Фел'етон: А. Доде. Тартарен з Тараскону. Оголошення.

Харьків 7 Жовтня (20 Жовтня) 1912 р.

Є довершеним фактом, що у Харькові при виборах до Четвертої Думи Державної москалі перемогли українців. Так, се є довершеним фактом і в таборі москалів панує радість. Ще б пак! перемогли українців на їх власній землі у столиці Слобідської України—се повинно надати переможцям не абияке задоволення, тим більше солодке, що українці виявили при сих виборах велике завзяття й нечувану досі на Слобідській Україні рішучість здійснити свої права на своїй землі. Так! солодке вдоволення панує в таборі переможців. Але дуже б помилився той, хто б подумав, що в таборі переможених панує розпука, що українці пригнічені духово...

Навпаки! бо хоч фізичною силою більшости москалі подужали українців, але українці одержали величезну перемогу над своїм найстрашнішим ворогом: національною осалістю й у самій перемозі москалів добачають зарідок їх будучої поразки.

Хто тямив реальні відносини сил, той, розуміється, наперед знав, що більшість при виборах буде московська. Знали се й українські проводирі. І коли, не зважаючи на се, українці вступили в нерівний бій, то се було зроблено ради будуччини, бо українці провадять не політику хвилини, але, обраховану на значний шмат часу, далекосяглу політику національну.

З погляду цієї остатньої українці своїм виступом при сій виборчій кампанії уторували шлях для своєї національно-політичної свідомости, в якій тільки й лежить успіх українства. На два моменти в виборчій кампанії звертаємо увагу: Українці одержали нині коло 500 голосів, се-б-то, в пять разів більше, ніж при виборах до 3-ої Думи Державної і найбільше число голосів українці одержали в тій курії, де голосував цвіт інтелігенції Харьківської, при рівній кількості загальних голосів, поданих при виборах до 3-ої й 4-ої Думи.

Але все ж таки найціннішим для розвитку українства є самий факт самостійного виступу. Адже се

правда, що широке суспільство, навіть українського походження, не має ніякого уявлення про те, що таке є українство, які його завдання й мета. Чи можливий же був при таких умовах широкий успіх української виборчої кампанії? Як се не чудно, дивно й неймовірно, але се дійсна правда, що люде, що живуть на Україні, геть більше знають про всякі найдрібніші сутінки в московських партіях, ніж про саму істотність українського руху. Се є правда,—і не сміємо на сю правду заплющати очи,—що українство, як ідейний рух, є невідоме широким шарам українського народу. Рішучий самостійний виступ українців, що перестали бути гуртком і хочуть бути політичним чинником—справив глибоке вражіння на громадянство, яке *вперше* почуло українські кличі, яке власне *вперше* побачило, що українство се є моральна сила. Наслідки сього виступу виявляються геть пізнійше, виявились би вже й тепер, коли-б агітація українська була дужчою. Треба з жалем зазначити, що передвиборчі осередки були засновані тільки в самому Харькові, а всі повітові міста на Слобідській Україні були облишені на поталу московській агітації. Сталось се не через те, що українці не розуміли пекучої потреби засновання таких повітових осередків, але через недостачу інтелігентних потрібних сил. Недостача інтелігентних людей дала себе відчутти з великою дошкульністю при остатніх виборах. Як і скрізь по Україні, усі інтелігентні професії захопили в свої руки на Слобожанщині чужинці. Професори, вчителі, лікарі, адвокати, інженери се або москалі або поляки або жиди. Всі вони вороже ставляться до українства, бо бояться, що зріст української свідомости викличе бойкот чужинцям. Іх клясово-професійний інтерес підказує їм свідомо підтримувати систему відносин до нас з боку держави, бо їхній лібералізм доторкається тільки форми відносин до нас держави, але не істотности сих відносин. Всі оті чужинці годуються на кошт нашого народу і розуміють, що се «годування» тягтиметься тільки доти, доки українство є слабосиле. Отже в їх інтересі тримати українство слабосилем!

Нечисленна українська інтелігенція виявляла величезну енергію й діяльність, але ся діяльність і енергія навіть для Харькова не вистачала проти маси чужої інтелігенції, яка зав'язала спілку проти укра-

інства. Не за українцями, але за московською інтелігенцією—ішла буржуазія: власники будинків та торговельних підприємств.

Що доторкається власників будинків та торговельних підприємств, то багато з них суть прирощені українці, але позбавлені національної свідомости та ще й задурені ідеєю про «Єдність і однаковість» українця й москаля або ідеєю, що насамперед треба «спільними поступовими силами» утворити рай для москалів, а тоді сей рай вони вже дадуть і українцям. Сі люде йдуть у табір московський і стають проти українства з нерозуміння й непорозуміння.

Нарешті, ще були й Ефіяльти—Бруховецькі, навіть з по-між свідомих українців, які попросту зрадили українство й віддали свої голоси чужинцям. Сієї патолочи не багато, але сморід від неї йде великий, а вітя для наших ворогів ще більша!

Отже тепер, коли ми укінчили виборчу кампанію до 4-ої Думи, ми зараз же повинні готувати себе до нових виборів. Ми повинні готувати свої сили, ми повинні збільшати їх. Насамперед вирібляймо й збільшаймо свою інтелігенцію. Нехай кожен українець пам'ятає той клич, який колись піднесли чехи: «свій до свого!» Сей клич провели вони в житті й подужали своїх переможців німців.

Не багато є наших лікарів, інженірів, адвокатів, але й ті без роботи, бо українці звертаються не до своїх, але до чужих, напихаючи чужі кешені українськими грішми, допомагаючи чужинцям панувати над нами!..

Зрозуміймо, що не правительственні утиски, але чужинецька навала загрожує нашому існуванню. Зрозуміймо, що яка б не була виборча система, але коли економічно чужинці пануватимуть над нами, коли кадри їх інтелігенції ми самі годуватимем, то раз-у-раз вони при всіх виборах і до всіх Дум нас побідять. „Свій до свого“—отсе наш рятунок, коли ми справді хочемо побіди. Хіба можлива українізація наших політичних осередків, коли наше власне особисте життя не українізоване! Починаймо зі споду. Не жалуймо праці!

Є в Харькові такий голяр: Аврущенко зветься. Зайдіть до його голярні і ви побачите написи по

московськи та польськи, але даремне шукатимете по українськи... Се на Україні у Харькові у Аврущенко по польськи є, а по українськи нема! І хочуть, щоб той Аврущенко подав голос за українця, а не за чужинця..

І ще потрібно нам суворо осудити наших «бруховецьких». Знов дейнеки починають галасувати, знов дейнеки намагаються звінечити українство і знов через свою некультурність та дикість, які, на їх думку, рівнозначні з демократизмом.

Бруховецьких треба вилучити з нашого життя, бо затроять вони нас токсінами своєї зради!

І ще одно. Українці повинні пам'ятати, що сучасна нація складається з багатьох шарів громадянства. Коли ми хочемо, щоб українці були нацією в новочасному розумінню слова, ми повинні мати національну, патріотичну, ліберальну, маючу бжуазію, яка допоможе цілій українській справі своїми впливами й грішми. Найгірше лихо наше сучасне се бідність наша: яке б діло не розпочали ми, через бідність нашу, через недостачу „мідяних шагів“ гине воно або ледві дихає... Гроши може дати тільки буржуазія, бо простий нарід, дуже бідний, темний і несвідомий, не може зараз постачити потрібних для нашого культурного розвитку зособів... Отже українізуймо буржуазію. Хай вона служить нам, доки нам се потрібно. І доки панує капіталістичний лад, доки все в руках буржуазії, то хай самий капітал буде в руках української, а не ворожої нам, чужої по духу й по крові буржуазії, яка панує на Україні тепер!

Отже вбиваймося в сили, організуймося і таким чином вже зараз розпочинаймо готуватись до нових виборів. Для нас нема відпочинку. Ніколи відпочивати тому, чие життя є загрожене!

На чеським сокільським будинку у Празі є напис: „Оден за всіх і всі за одного! Зміцняймося! Зміцняймо руки, служім вітчизні! Єдністю вперед. Раз-у-раз уперед і ніколи назад! Насамперед робити, потім говорити. Коли з нами правда, тоді й побіда“. Нехай сі слова світять і нам в боротьбі за нашу будуччину! Побіда буде наша, коли дух наш схоче побіди!

— «О полинем в країну шатрів»...

У реєстраторського урядовця виконують тільки жартівливу пісеньку: «коли б ти мене не помітила, ніхто б мене не знав»...

І так далі у всьому Тарасконі. Двічі або й тричі на тиждень збираються у когось поспівати. Й що в цьому всьому було особливим та виключним, так це те, що пісні співають завжди одні й тіж самі, й від того часу, як це почалося, хоробрі тарасконці ні одного разу не почували бажання змінити. Так у кожному роді се переходило від батька до сина—нерушиме й свьяте. Не бувало випадку, щоб хтось у кого позичав...

Ніколи Кастакальдові не прийшло на думку заспівати пісню Безюке, або навпаки Безюке—пісню Кастакальда. Ви може думаєте, що зрештою за сорок років городяне, що разу чуючи пісні сусід, навчилися їх мимоволі,—в цьому ви дуже помилитесь—кожний стежив за своїм добром і всі були дуже задоволені.

У романсах, як і в шапках, першим був всеж таки Тартарен. І ось в чім була його перевага над компатріотами:

Альфонс Додє.

Тартарен з Тараскону.

Перша частина.

В Тарасконі.

III.

Не! Не! Не! Продовження огляду чудового міста Тараскону.

Крім пасії до полювання, могутню Тарасконську расу захоплювало ще й друге уподобання: то були романси. Трудно дати віру, що за речі називалися романсами у цієї милої країни. Всі сантіментальности, які коли небудь були написані на давно вже поживклих шпаргалах, знайшли тут свою молодість та весну.

Кожна родина співає свій романс; все місто знає що у аптекаря Безюке співають виключно:

— «О ти біла зірко, що я так щиро тебе кохаю»...
А у пушкаря Кастакальда:

К. Бич-Лубенський.

Дагеротип.

Въ глубокой тѣни въ Дарьяла,
Гдѣ роется Терекъ во мглѣ,
Старинная башня стояла,
Червя, на черной скалѣ.
Въ той башнѣ высокою и тѣсною
Царица Тамара жила,
Прекрасна какъ ангель небесный,
Какъ демонъ коварна и зла.

Коли ми пильно придивимся до долі жіноцтва, то нам здається, що краще сформулювати її у мальовничому образі, як це зроблено вищенаведеним епіграфом, навадку буде.

Та й власне, ця доля заперта у високій тісній башті десь геть високо на твердій скалі історичних обставин та ріжних забобонів.

Визвольні рухи 60-х років з їх славетною жіночою еманіпацією пробрили щілину у цій башті, пустили туди трішечки свіжого повітря та світла і цього було досить, щоб жіноча істота зачула себе десь до чогось здатною. Тут не місце нам стежити за довгою та важкою еволюцією змін жіночого типу та малювати його натрети. Наші письменники, як українські, так і російські, намалювали їх нам досить, як з позитивного, так і з негативного боку.

Жінки другої половини XIX в. значно нагадували своїх бабусь з додатком ширшого світогляду через трошки інше виховання та поширення наукового.

Це був найкращий тип нашого поступового жіноцтва. Вони ще не були громадянськими діячками, але були розумними матерями, хазайками, і чоловіки їх у їх особах мали міцного, певного морального ґрунту.

У другому поколінні, себ-то з дочок, ми вже маємо чимало славних імен: чи то у науці, чи то у штуці, чи то у громадянському та посемейному житті. Здавалось, що дальша генерація принесе нам ще більш свідомого, що поодинокі, поки що, та ідеальні жіночі істоти розповсюдяться і вироблять не виключний, а загальний тип нашої жінки.

На превеликий жаль та складна отрута реакції, лицеміря, фарисейство, ріжнomanітні течії, як не свідомий протест проти ще теж поки що несвідомого, але тонко розумімого початку чадного життя, зробили свої важкі впливи, потроху та помалу вони почали руйнувати того позитивного жіночого типу, який почав був уже складатись на доброму, здоровому ґрунті моральних традицій.

Тартарен з Тараскону не мав своєї пісні. Він мав їх всі! Всі! Сам сатана співав у цій людині. Велетень Тараскону більше любив поринати в своїх книжках з полюваннями або гаяти час у клубі, ніж вихилатись біля фортеп'яну в яскравому сяйві тарасконських свічок.

Сі музичні герці уявлялись йому не вартами його уваги. Проте, коли бувала музична вечірка в аптекаря Безюке, він з'являвся начеб випадково, й після того, як його досить чемно та довго припрошувано, згоджувався виконати великий дует з Роберта—Діавола у двох з пань-маткою Безюке... Хто не чув цього, не чув нічого...

Що до мене, то колиб мені довелось прожити ще сто років, я завжди буду бачити перед собою постать великого Тартарена у той мент, коли він урочистою ходою, викопивши губу, зелений від рефлексів здорових пляшок, що були виставлені на вікнах, пильнував надати своєму обличчю вираз сатанинства та жорстокости, який би личив особі самого Роберта—Діавола. Нарешті він приймав позу. Вся зала затихала. В повітря почувалось, що ось почнеться щось надзвичайне...

Одбулось те, що завжди буває, коли свіжу родникову воду накриють товстезною кришкою: вода затхнеться і, коли обручі у свій час трішечки луснуть, крізь слабі утори потече щось неможливо-смердоче.

Оборонці жіноцтва у всяких таких переломах життя роблять дуже погану послугу, коли з'ясовують моральний занепад жінки ріжними посемейними, громадянськими забобонами, які не дають вільного шляху і примушують її мандрувати манівцями.

Моральні мети спокон віку були одні і тіж; спокон віку біле було білим, а чорне чорним.

Зовсім інша річ, як досягнути цих мет. Чи поволі поринати на дно у мул життя, чи вибиватись з усіх сил наверх на чисту течію, на свіже повітря.

Закоп для цього є один, як для чоловіків, так і для жінок, але не однаково його розуміють жінки. Закон каже: не вбивай, коли не хочеш гріха. Жінка каже—коли не хочеш гріха, вбивай. Скажуть, що це парадокс. На превеликий жаль це не парадокс. У всі віки завжди була розпуста. Ніхто не личив її за чесноту. Як не як люде ховались. Адепток її лічили за жертви чоловічого темпераменту, чоловіків за це ганьбили. Отак саме шельмували і тих жінок, які нишком грішили.

Настиг 1905 рік; луснули обручі; потекли вторні, вилилось чимало бруду, але вилилось чимало доброго, свіжого. Здавалось, що все, що було чистого, здорового, бадьорого проміж нашого жіноцтва повинно було якомога досягати тих свіжих течій, які задзюрчали поверх бруду та мулу, але як тільки блиснув промінь, натяк на волю, жінка зараз згадала: чоловіки мають люпанари, чоловіки мають звідниць, чоловіки задовольняють свій сластний запал всіма засобами. Жінкам ніби жалко цього стало. Які ми дурні були. Скільки марнотратно прогавили чарівних часів забуття. Чи не маємо ж ми права на се. Ми маємо його. Бо ми такіж люде, такіж людські істоти з отакими самими потребами. Підіймається славетне сексуальне питання. Дмуться виробить якісь то підстави питань тіла і, замість проституції за гроші, виникає нечувана проституція ідейно. Пригадайте увесь той заколот сексуалізму огарників, ліг вільного кохання, а то і простої голісінької розпусти, яка запанувала по повстанні. Підрахуйте їх; невеселий буде підрахунок. Та сама жінка, яка з огидою дивилася на розпусту, якої одно ім'я цекло її губи і викликало не тільки обурення, а навіть прокльони, жагу помсти за зневагу жіночої людської істоти, та сама жінка щиро прийняла це непотрібство, як символ поступовости і санкціонувала її, ставши доброю волею їй за рабіню.

Після невеличкої паузи пань-матка починала, сама собі аккомпонуючи:

«Роберт! Якого я кохаю,
Тобі одному довіряю,
Ти бачиш весь мій жах. (bis)
О, пожалій себе!
О, пожалій мене!»

І тихим голосом вона додавала: — «Тартарен тепер вам»... З витягнутими вперед руками, з стиснутими кулаками, виступав ще на один крок вперед Тартарен, ніздрі в його тремтіли і страшним голосом, який лунав як грім, він тричі викрикував: «Hi!.. Hi!.. Hi!».. Дякуючи південному акценту, це греміло як: «He!.. He... He!»

Пань-матка Безюке ще раз несміливо повторювала:

— «О, пожалій себе!

О, пожалій мене!»

І Тартарен ричав далі: «He! ne! ne!». Ви сами бачите, що це не тревало занадто довго, але було чудово виконане з такою сатанинською мімікою, що тремтіння жаху розповсюджувалось по аптеці, коли на бажання слухачів він повторював ще чотирі або п'ять разів під ряд своє: «He!.. He!»...

Вони не справились з безоднею ідей і не справились не через те, що не мали морального компасу, який би показував їм неодмінно нахили од дійсного румба. Все це було; треба більш сказати: під вплив рознусти у найрізноманітніших її впливах підпали найкращі, найрозумніші жінки. По загалу ця отрута тільки склизнула. Тому повинна бути якась-то причина. Здається, ця причина лежить у самій жіночій істоті, а не в якійсь-то слабості, браці виховання. Головніша частина жінки є материнство.

З псіхічного боку цей начисто зоологічний обов'язок дуже цікавий. Він, як тільки дівчина станула жінкою, як би вона не була вихована, як би її голова не була натовкмачена різними науками, зараз же ставить її у становище самки. І чим більш вона має дітей, тим більш з кожною дитиною вона робиться самкою. Ця прикмета, станувши органічною повинна одбитися на всьому світогляді жінки. В великі часи ваготія, годування дитини, жінка живе виключно почуттям.

Увесь склад її життя складається з зовнішніх рефлексів, на які потрібно так або інак реагувати. Розум працює однобоко. Та й далі, коли діти підросли, треба їх приготувати до життя, поставити на ноги; це теж продовжує материнський обов'язок, теж примушує жінку працювати і думати майже в одному напрямку. І знову ж таки доводиться жити все тим же таки почуттям. Що таке почуття? Це зовнішній рефлекс, частогусто зовсім несвідомої праці розуму, якесь-то занадто інтимне і блискавичне проявлення підрахунків розуму.

Ми частенько ловимо себе у так званих несвідомих симпатіях або антипатіях, докоряємо собі за це, одначе, коли пройде чимало часу і ми зробимо спокійного аналізу, тоді ми дізнаємось, звідки з'явилась ця симпатія або антипатія. Правда тут іноді буває не без помилок, але їх не так багато.

Таким чином почуття є лише тонке проявлення розуму, але жити завжди безкарно почуттям не можна, позаяк воно непомітно переходить за другу межу, яка нічого спільного з розумом не має—це чуттєвість (змісловість).

Вона теж бере для реабілітації свого існування і доказу права логіку розуму і іноді дуже чарівну. Тільки, на превеликий жаль, ця логіка, ця оборона чуттєвального (зміслового) вимагання—є логіка божевільства. Вона часто-густо нагадує переконання параноїка і з нею отак саме важко боротись, як і з початком первічного божевілья. Історія ж нам дала чимало зразків такого загального первісного божевільства чи то на релігійному, чи то моральному, чи то соціально-посемейному стані. Як тільки сучасне становище життя примусило жінку перейти через межу, що одділя почуття од чуттєвності

Після цього він витирав чоло, чепурно посьміхався до жінок, підморгував чоловікам, та віддалявся триумфуючий до клубу, де кидав недбайливо приятелям: «Я тільки що прийшов від Безюке, де я співав дуєта з опери «Роберт—Діавол».

Відтак він сам йняв цьому віру.

IV.

Вони.

Тепер річ буде йти про різноманітні талани, завдяки яким Тартарен займав таке високе становище в місті.

Найголовніше було те, що цей чортів чоловік мав в собі якусь особливу здібність захоплювати людей.

Армія міста Тараскону належала Тартаренові.

Моторний комендант, одставний капітан Бравіда ніколи не називав Тартарена інакше, як «молодцем».

А ви сами розумієте, що капітан добре розумівся на молодцях, бо він так довго прослужив меж ними.

Магістратура була теж до послуг Тартарена.

Двічі, або, навіть, і тричі, при всьому зібранні старий голова Лядевез казав: «Оце так вдача!».

(змісловости), зараз же починається трагедія життя, зараз же виникають два страшенно ворожих «я». Одне «я» морального розуму, друге «я» зоологічного сексуалізму. Це остатнє «я» далеко більш спокусливе та більш озброєне.

Через те, що його вимоги, його потреби значно легше виконати, ніж вимоги та потреби першого «я», а позаяк жінка живе більш зоологічним життям, то їй і легше підпасти під вплив зоологічно-сексуального «я». Який же вихід з цього зачарованого кола? Що треба зробити, щоб поменшити тих страшних трагедій громадянсько-посемейного життя, які майже не кожний день одбуваються на наших очах. Думаєм, що ми будемо праві, коли скажемо: сучасне становище життя дає нам більш спокусів, дає більш змоги випестувати біса еґотизму та ще й повнішого біса—біса еґотизму, але воно дає нам і більш змоги затримати себе.

Всі ці вибрики не нові, їх не треба лічити здобутком нової сучасної культури. Бен-Акіба із Акости був правий, коли казав: «все це бувало», все це робить наше життя не сірим, безфарбним, а чорним, викликає сумнів у народженого нового кращого типу жінки, коли вона не подбає сама про себе, не зрозуміє що біле, а що чорне і про ці два елементи позитива та негатива, які були і будуть зпоконвічними, що їх не можна замінити червоним та синім, або зеленим та жовтим, коли людина не хворіє на дальтонізм.

Т. Задніпрянець.

Невиконаний обов'язок.

(Про фонд імені Б. Д. Грінченка для заповомги письменникам з народу).

Не раз і не два здіймалось в українській пресі питання про матеріальну допомогу незаможним письменникам та громадським діячам. Багато говорилось гарних слів, багато подавалось проєктів тих заповомг, проте наші громадські діячі і письменники і до цього часу пробувають так само незабезпечені в житті на випадок якої небудь хвороби, або якого иншого нещастя. Ми ще й досі ніяк не навчилися з увагою ставитись до своїх громадських діячів, до своїх провідників у великій подорожі до загального добра—до поступу й культури. Ми звикли бачити наших громадських діячів завжди за громадською працею, навчилися навіть контролювати їх громадську працю, але досі не навчилися підтримувати сили тих працівників, сили, які так потрібні для всякої праці взагалі. Бай-дужісінько нам до особистого життя нашого громадського

Нарешті, нарід був теж на стороні Тартарена.

Його широкоплечість, хода, хоробрий вигляд та слава безстрашного лицаря, яка невідомо звідкіль поширювалась, нарешті, гойна роздача дрібних монет та чималих кислиць вуличним хлопцям, робили його в уяві люду льордом Сеймуром околиці і королем тарасконських шинків.

В неділю ввечері, коли Тартарен повертався з полювання, з шапкою високо піднятою на рушниці, зтягнутий своєю мисливською курткою з бумазей, грузчики з берегів Рони показували очима один одному страшні бісепси на руках Тартарена й казали з захопленням:

«Оце сила, так сила, глядіть у нього подвійні мускули!».

Подвійні мускули! тільки про Тартарена кажуть такі речі.

І все ж таки з усіма різноманітними здібностями та таланами, подвійними мускулами, загальним поспіхом та великоцінною прихильністю самого абшитованого капітана Бравіда, не зважаючи на це все, Тартарен не почував себе щасливим; се одноманітне життя невеличкого міста його пригноблювало. Отже славетна Тарасконська особа нудьгувала в Тарасконі. Се був зовсім зрозумілий трагізм для такої героїч-

діяча—чи є в його сем'ї шматок хліба, чи ні—ми тільки вимагаєм продуктивності його праці. І коли трапляється, що діяч, падає знесилений працею, коли трапляється в його житті катастрофа, при якій відкривається цілком його тяжке сем'йове становище, тоді тільки ми починаєм говорити про матеріальну допомогу, ба навіть вистачає в нас енергії зібрати там якусь копійку, але минув час, забувається та катастрофа і ми знову опинимось в ролі стороннього глядача при загальній боротьбі за поступ.

1910 рік сколихнув був трохи наше свідоме українське громадянство, примусив його трохи уважніш поставитись до долі своїх кращих людей. Смерть Б. Д. Грінченка, смерть В. М. Доманицького, тяжка недуга д-ра І. Франка нагадали українському громадянству про його обов'язки що до своїх кращих синів.

Хто знає: можей до цього часу пробували б у доброму здоров'ї наші невтомні працівники на ниві народній, коли б не надірвали здоров'я свого, через силу працюючи для загального добра, терплячи нужду та злидні.

Але життя тяжко карає людей, які лехковажать ним, так само покарало воно й українське громадянство, забравши з поміж них найкращих громадян.

Зворухнулось трохи наше громадянство, пожурилось за своїми кращими синами, спромоглося скласти навіть більше двох тисяч карбованців на ввіковічення пам'яті Б. Д. Грінченка і кілька сот карбованців—В. М. Доманицького, щось навіть почало робити і для І. Франка..

Та минув час і совість українського громадянства заснула, заспокоїлась і життя громадське ввійшло в свою колію... знов до якогось подібного випадку.

Заспокоїлось громадянство так, наче б то непотрібні вже йому працівники на громадській ниві, наче життя цих працівників забезпечене матеріально.

Тим то мовчанкою відгукнулося воно на заснування мануїлівської «Просвіти» фонду «імени Б. Д. Грінченка для допомоги українським письменникам з народу». Українське товариство «Просвіта» в селі Мануїлівці вбоге, складається воно з неможлих робітників та селян, через це, натурально, воно не могло само заснувати такого фонду, якого б вистачило хоч на одного письменника в рік. Отже рахувало воно на допомогу свідомого українського громадянства.

На жаль дуже помилилось..

В «фонд імени Б. Д. Грінченка для допомоги українським письменникам з народу», більш ніж за два роки його існування, не поступило од українського громадянства й однієї

ної до божевілья авантюристської душі, яка мріяла лише про страшні війни, про подорожі до пампасів, про великі полювання, про безкраї піски пустинь, про урагани та тіфони;—полювати що тижня на шапки, а решту часу витратити на суд у пушкаря Костакальда—се було гірш, ніж нічого...

Бідний і милий великий чоловіче!

Зрештою тут було від чого вмерти з розпуки.

Зайве прагнув він поширити свої горизонти, щоб забути клуб та навісне місто; зайве оточував він себе баобабам та іншими африканськими рослинами; зайве нагромажував він рушницю до рушниці, зайве нагодував собі голову романтичною літературою, бажаючи, як немертний, Дон-Кіхот вирватись силою своїх мрій та уяв з обійм немилосердної дійсності...

Та дарма; все що він робив, щоб заспокоїть нетерплячу жагу пригод, навпаки ще більше її розпалювало.

Присутність зброї, що нерухомо лежала... Ці мечі, ятагани, мексиканське ласо йому голосно кричали: «До бою! до бою!» Вітрець, що приливав з далеких подорожей до галузок його баобаб, теж шепотів йому недобрі поради.—Рушити за Густавом Емаром та Фенімором Купером... А важкі

копійки і збільшується він тільки відсотками, які дає державна каса.

А фонд цей—он як потрібний.

Українська письменниця д-ка Олена Пчілка в числі 10 «Рідного Краю» за цей рік звертає увагу: «І тих що читають, і тих, що пишуть на безвідраднє становище поетів і взагалі письменників з народу. Справді, Людина почуває в своїй душі щось таке, чого не можна стримати, що проривається наверх і людина ця починає оці думки, що хвилювали її, викладати на папір чи то віршами, чи прозою.

Народ наш український од самої природи поетичний і не диво, що «вже багато їх тих віршомазів», але хто запроується нам, що з тих «віршомазів» не вийшли б нові Лесі, Олеся, Чуиринки, або Винниченки та Коцюбинські, коли б «віршомазам» тим дати спромогу одержати науку, дати їм можливість жити.

Найяскравішим прикладом, а разом з тим і вічним доктором нашому громадянству, може бути А. Тесленко, цей справжній син народа, що виявив великий самородний талант, який так трагічно закінчив своє життя, дякуючи педбайливості нашого громадянства».

Закінчуючи свою замітку, д-ка Олена Пчілка каже: «чому б таки нам не заснувати товариства, чи хоч філії якогось теперішнього «Литературного Общества», такого, щоб давало допомогу нашим починальцям у письменстві, або в якому мистецтві?» Певно д-ка Олена Пчілка забула, або просто не знала про існування вже такого закладу при мануїлівській «Просвіті». Отже нам не треба навіть турбуватись про заснування, а просто набратись хоч трохи енергії та, хоч по трохи склавшись, збільшити «фонд імени Б. Д. Грінченка для допомоги письменників з народу» при мануїлівській «Просвіті», та взяти за свій обов'язок піклування про забезпечення її допомогу починаючим письменникам з народу чи то грішми, чи книжками.

Але чи вистачить в нас енергії й на це?

З нашого життя.

◀ *Укр. вистави на селі.* Гурток аматорів драматичної умілости у с. Дівці, на Катеринославщині, виставив 8 септєбря п'єсу «Бурлака» під орудою Т. Гладченка. У виставі брали участь де-які члени драматичної секції мануїлівської „Просвіти“. Вистава мала великий успіх, народу було багато.

◀ *Укр. вистави в Олександрівську.* Гурток аматорів раз-у-раз виставляє тут під праздники українські п'єси в театрі

години літом після обіду, коли він самотний читав серед своїх мечів.. О, скільки-ж разів Тартарен підхоплювався за червоні виськи!

Скільки разів він кидав книжку й біг до стінки, щоб чим дуж швидче узброїтись. Нещасний чоловік зовсім забував, що він дома в Тараскові з фескою на голові та в фланельових штаних, він в своїй уяві перетворював те, що прочитав, в справжнє життя й, хвилюючись від власного голосу, він кричав розмахуючи топірцем або тамагавком:

«Хто йде!» Вони! думав він:—«Хто вони?» Тартарен сам їх не знав... Вони! се було все, що нападає, все, що бореться, все, що вбиває, дряпає, скальнує, все, що вие й ричить...

Вони—це індіане, що танцюють навкруги звияжського стовба, до якого прив'язано нещасного блідоліцького...

— Се сірий медвідь, що важко переступає з одної лапи на другу і облизується окрівавленим язиком. Се маляйські пірати; се Аббруцькі бандити...

Нарешті, вони се були вони!.. себ то—боротьба, перемога, пригоди... й слава.

Та на жаль безстрашний Тарасконець міг скільки хтів їх призвати... Вони ніколи не придуть! Тай щож би вони

Народного дому. Ставляться п'єси старі й нові. Так, 16 септєбря було виставлено в один вечір п'єси: „Бог помети“ Шолома Аша, в перекладі М. Левицького і „Халепа“ Ю. Яворенка. Українські п'єси ставляться тут і робітниками на залізнодорожних майстернях.

◀ **Виставки.** В селі Дергачах, Харьківського повіту, місцеве селсько-господарське т-во улаштовує 21—22 октєбря першу в Харьківському повіті виставку птахівництва, на яку прийматимуть експонати з усього повіту. Разом з цією виставкою відкриється і селсько-господарська виставка для Дергачівської та Олексівської волостей.

◀ **Українська книжка на селській виставці.** Журнал „Дн. Хв.“ пише: В початку септєбря одбулися селсько-хазайські виставки, влаштовані земством, у селах Шолохові й Томаківці, Катеринославського повіту. Катеринославська „Просвіта“ виставила в обох селах українські книжки по селському хазайству, медицині й ветеринарії. Там же ті книжки й продавалися. Селяне дуже цікавилися тими книжками і охоче їх купували. Найкраще йшли на продаж такі книжки: Корольова „Як вибрати коня“, Чикаленка „Розмови про сад“ і „про виноград“, Немоловського „Бжільництво“, Степовика „Про городину“, Корольова „Сибірка“, Доманицького „Товариські крамниці“, Рильського „Про херсонські заробітки“ і Терниченка листки „Чим і як сіяти в полі“ та другі його ж таки. Корольова і Чикаленка всі книжки геть чисто розкупили. Російські книжки, які теж були на виставці, зовсім не йшли. В селі Шолохові, як закривалася виставка (3-го сент.), була влаштована вечірка для селян: йшла п'єса „Бувальщина“, співали пісень, декламували байки Глібова. Селяне допитувалися за ці байки, але на жаль, їх не було де купити.

◀ 5-го Жовтня відбулося святочне відчинення власної господи Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка. Між численими телеграмами, які надійшли до Ради Т-ва, визначається телеграма від української молоді такого змісту:

Під час відкриття українського клубу в Харькові щиро вітаємо шановних громадян з новим огнищем рідної культури. Хай живе нова культурна установа, хай покаже нам шляхи до культурної праці на користь рідного люду. Українська молодь вищих шкіл Харькова.

◀ Діяльність Т-ва розпочалася. Бажаємо широкого успіху. Се залежить від самого українського громадянства. Чи зрозуміє воно в цілій своїй масі значіння такого огнища нашого культурного життя, як нове Т-во. Віримо, що зрозуміє і все згуртується під прапором Гр. Квітки, першого письменника Слобідської України.

◀ Рада Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка повідомляє, що в господі т-ва що—суботи будуть танцювальні вечірки для членів та їх родин. Гості входять за рекомендацією членів.

робили у Тарасконі? Не зважаючи на це, Тартарен сподівався їх що дня, а особливо ввечері, коли йшов до клубу.

V.

Ян Тартарен йшов до клубу.

Лицарі, що вибирались виступити проти ворогів, які їх оточували, тигр, що затаївся для нападу, команді на полю битви—це все було нічим в порівнянні з Тартареном, який озброювався, щоб вирушити до клубу, і це о дев'ятій годині ввечері. Справедливо кажуть люде—що коли рушаєш на бій, то не треба забувати ні одного засоба боротьби.

На лівий кулак він одягав залізні гострі шипи, в праву руку брав ковіньку, в середині якої був стилет, до лівої кешені він клав кастета, до правої револьвер.

На груди під флянєлову куртку одягав панциря. Але ніколи, наприклад, він не брав отруйних стріл, бо сю зброю він лічив зрадливою!...

Перед виходом він ще деякий час підготовлювався, в беззвучній темряві свого габінегу він пробував влучати в

З газет та журналів.

◀ **Виклад про Україну.** (Пн) П. Джордж Раффалович, англійський журналіст, прочитав на сих днях лекцію про сучасну Україну, перед аудиторією з півтораста душ, в льондонському клубі Nobodies. Лекція дуже зацікавила слухачів, і запитаням і поясненням не було кінця-краю. Пізно вночі слухачі розійшлися по домах. Лекція була ілюстрована чарівним ліхтарем і грамофоном; всякі дотичні України малюнки і портрети були демонстровані перед аудиторією і з українських народних пісень було проспівано скільки найкрасших. Для орієнтації слухачів в географічнім положенні України була спеціально замовлена в кількох десятках примірників невеличка карта України. Представники більшости льондонських газет були присутні на лекції, і декорті з них умістили на другий день замітки на своїх сторінках про лекцію,—річ тут дуже рідка для неубудличних лекцій.

Всякі елементи аудиторії цікавились українською справою. Інтерес до української етнографії був загальним, а відчитання кількох віршів Шевченка в перекладі пані Войнич—дали присутнім завітати в обсяги української літератури.

Одначе головна частина лекції складалася не з етнографії і літератури, а з обміркованя політичного боку української справи. Се було цілком природно, наскільки лектор, п. Джордж Раффалович,—спеціальністю котрого є міжнародна політика,—сим боком справи найбільше цікавиться сам.

Головні висновки лектора були отсі: Україна займає найбогатшу територію в Европі: розмір її є більшим за територію Франції. Населенє України—35 мільонів душ—відзначається здібністю і талановитістю і, з сього погляду, є дуже цікавим явищем величезний процент осіб українського походження серед великих людей Росії в сучасному і минулому.

Розвиток українського національного відродження ставить перед Европою проблему, яка неминучо затмарить своїми розмірами всі питання, що досі хвилювали європейський світ. Лектор тут навів ряд дуже влучних цитатів з *Times-a* і інших англійських газет, які дали вислів сій думці на своїх сторінках підчас відомих подій у Відні, минулої весни.

Далі лектор зробив порівняння між становищем українців в Росії і в Австро-Угорщині. Лектор вважає становище українців в Австрії з національного погляду далеко ліпшим за те становище в якому вони перебувають в Росії. Лектор дивується політиці Росії супроти українців і вважає її крайне короткозорою, неталановитою і, так би, мовити неполітичною. На думку лектора, політикою безоглядних репресій проти українського руху, російський уряд може досягти тільки того, що 30.000.000 українців, найлюбовнішої народної маси, почнуть поклати свої надії на кого иншого. Національного руху, руху до відродження нації,—каже п. Раффалович,—скоро сей рух десь розпочався, спинити не можна ніякими греблями, і він наводить разячі приклади з англійської державної практики.

На закінченє п. Раффалович закликав аудиторію впливати на англійську публичну думку, щоб вона своєю чергою, по дружньому впливала на англійську приятельку Росію в напрями зас-

стінку, та розпростовував свої могутні мускули. Взавши паспорта, він повагом не кваплючись переходив садок.

По англійські, добродію, по англійські—се єсть справжня відвага.

Наприкінці садка він одчиняв важку залізну фіртку. А одчиняв він її не звичайно, а шарпаючи дико, з таким виглядом, наче це не фіртка, а неприятельський мур, яким він мусить заволодіти. Нарешті, Тартарен виходить за ворота, кидає бистрі погляди направо та наліво, зачинає за собою на два суски фіртку.

І ось він в подорожі.

На Авініоньському шляху ні одної кішки.

Всі дєрі позачиняті, вікна позавішувані. Навкруги все чорне. Лише ген-ген далеко виблискують лихтарики, наче придивляються до люстра Ропи...

Роскішний та погордливо спокійний Тартарен посувається все далі в темряві ночі, його чоботи стукають в унісон з металевим кінцем стилетової ковіньки по кам'яному хіднику.

На бульварі, на великій вулиці, по маленькому провулкуві він увесь час шильнує триматись середини шляху, се

воєня тією останню способів трактування недержавних національностей, подібних до тих, яких уживав Англія.

П. Раффалович нагадав аудиторії, що саме тепер в Англії перебуває російський міністер заграничних справ п. Сазонов, котрий спеціально цікавиться українським питанням.

На закінчене лектор радить російським урядовим сферам не заздрити Австрії і не дивитися на неї з підозрінням і недовіром, лиш взяти з неї приклад, і то швидче і почати трактувати своїх громадян з увагою і любовю.

Аудитория нагородила лектора довгими оплесками.

Ряд нових лекцій п. Дж. Раффаловича оповіщено на близьку будучину по богатях місяця.

3 Галичини.

◀ З нагоди загальних зборів товариства „Szkoły Ludowej“. Були вже ріжні проєкти „na zniszczenie Rusi“, більше й менше тайні, але такого явного й разом небезпечного, як задумали Поляки від якогось часу, ще не було. Се акція „ratowania wschodnich kresów“ або, иншими словами, польонізації українських територій всякими способами через численні товариства, між якими найгрізніше „Towarzystwo szkoly Ludowej“.

В справозданю сього товариства за 1911 р., яке обіймає 380 стор. великої вісьмки, в статі про напрями просвітної діяльності товариства читаємо отсі дуже вірні слова: „Добичі, які вплив синє населєня, мають для нас значно більше значєня, ніж виборчі здобутки. Чисельні дані будуть служити нам через ціле десятилітє до орієнтації в народних і культурних відносинах, а для міродатних чинників будуть основою всіх устав на поли шкільництва, судівництва, віроісповідань і т. д.“ А дальше стоїть явне признанє, що сього сфабрикованого спису довершили „pracownicy oświatowi i ich to głównie zasługa“, що загально віднесли побіду „w walce o dusze polskie“.

Ще більші польонізаційні успіхи надіються осягнути, і зівсім справедливо, з закладаня так званих експонованих клас. Називається се делікатно закладанєм шкіль для польських меншостей, на що призначено частину грунвальдського дару. Товариство держало в дарі від властителів у східній Галичині цілий ряд шкіль під будову шкіль. А школи, заложені заходами товариства, хоч перейдуть на красвий кошт, мають на все (po wieczne czasu) забезпечений польський характер. Між товариством і ц. к. польською шкільною магістратурою є живий контакт, що причинилося дуже до зросту польських шкіль по українських селах. Користаючи з значливости красвих шкільних властей, товариство осягає легко відпустки для учительства, що приймають посади в приватних школах.

В часі від 1. падолиста 1910 до 1. верєсєня 1912 заснувало товариство 246 експонованих клас. На поодинокі повіті припадає: Перемишляни 20, Перемишль 14, Бучач, Підгайці і Рогатин по 11, Скалат і Сокаль по 10, Жидачів і Пінанів по 9, Золочів, 8, Гусятин і Надвірна по 7, Бібрка, Кадуш і Товмач по 6, Дрогобич, Збараж, Коломия і Львів по 5, Бережани, Городок, Рава

дуже добрий засоб, щоб мати змогу вчасно помітити небезпеченство, таї взагалі уникнути тих неприємностей, які часом сиплються вночі з Тарасконьських вікон.

Боже борони, не подумайте, що Тартарен чого небудь жахався—ні, він просто уникав.

Найкращим доказом того, що Тартарен дійсно нічого не боявся, було те, що він ніколи не йшов до клубу дворами, а прямував через все місто, себ-то, вибрав дорогу значно довшу, та багату тими невеличкими вуличками, через які красуня Рона котить свої хвилі. Бідний чоловік все сподівався, що на одному з заворотів сих розбишацьких закутків, з темряви ночі йому прямо під ноги виринуть «вони».

О, я вас запевняю, що він дуже гарно зустрів би «їх»...

Але, на превеликий жаль, ще ніколи, ніколи, Тартарен в Тараскону не мав жадної поганой зустрічі.

Се була сама несправедливість долі. Ні разу, ні одної собаки, ні одного п'янички... Нічого!

Правда, часом бувала фальшива тривога.

Бачність—казав тоді Тартарен сам до себе і зупинявся як укочаний, потім обережно спускався і прикладав по індійському

Руська і Тернопіль по 4, Богородчани, Броди, Городенка, Горлиці, Добромилі, Жовква, Заліщики, Камінка Струмилова, Ліско, Мостиска, Рудки, Самбір, Станиславів, Сянік і Турка по 3, Доліна, Печеніжин, Стрий, Терєбовля, Чортків, Яворів і Ярослав по 2, а Борщів, Підволочиска, Старий Самбір і Ясло по 1. На Буковині заложено 5 шкіль.

◀ За утечу М. Січинського. Дозорець Пилипчук, що вивів Мирослава Січинського з тюрми, вже давно в Америці, та галицькі власти дальше примінують кари до тих дозорців, яких вони вважають за винувників утечі Мирослава. Ось так на основі висліду дисциплінарних доходжень львівська надпрокуратура усунула без признаня емеритури вязничних дозорців станиславського заведеня карного Маляжа, Цєсл'кова і Котюшку, котрі сповняли службу в часі утечі М. Січинського з вязниці. Два инші дозорці, що тоді сповняли службу, а то Нуда й Тарнавський, потратили службу через засуджуючий судовий присуд в процесі о улькшенє утечі Січинському; в тім процесі засідали і три усунєні тепер дозорці, але їх увільнено від вини і кари. Всі три усунєні дозорці мають внести проти зарядженя надпрокуратури рекурс до міністерства судівництва.

◀ Товариство „Руська Бєсїда“ у Львові перепровадилося з кам'яниці „Просьвіти“ до ново-набутого крила „Народної Гостиниці“. В суботу дня 12 с. м. відбудеться інавгураційний вечер „Бєсїди“ на новім льокалі. О год. 7 їй вечером відбудеться посьвяченє льокалю. О год. 8 їй почнеться равт з добірною музикально-вокальною програмою при ласкавій співучасті Вп. Панї Ф. Лопатинської. Відтак слїдують домові забави і танці. Буфет добірний. Вступ для членів Бєсїди, їх родин і впроваджених гостей вільний. Виділа запрошує Вп. членів до численної участі. Окремих запросин не розсилається.

◀ *Україніка в чужих виданнях.* В останньому випуску Кругук-и (за жовтєнь 1912 р.) подибуюмо у формі „Українського листу“ характеристику деяких українських новелістів (Яцкова, Коцюбинського, Винниченка, Пахарєвського, Богдан-Соколовського і Тєслєнка), що виїшла зїїд пера Остапа Грицяя. З питомою собі критичною аналізою підходить автор найперше до збірки Яцкова „Чорні крила“. В новелєх в роді „Дівчина на чорнім коні“, „Адонай і Бербер“ не бачить ні краси ні символу, натомість з великим признанєм висловлюється про инші новелі, поміщені у згаданій збірці. Бо кілька разів Яцків доторкає рідної землиці і простих людей, тільки разів талант його ясніє найшляхотїйшим блиском. Новелі Коцюбинського (мова про збірку „З глубини“) пєстять—по думці критика—око невизказаного шляхотною, можна сказати гєлєнською лінією рисунку. Особливо „Сьміх“ і „Persona grata“ дають привід до висловлення найвисших похвал під адресою автора новелі „З глубини“. Незвичайно щєдрими являються їй похвали для Винниченка, якого критик зве новелістом з боїої ласки. В тім самім випуску Кругук-и подає Л. Василєвський характеристику сучасного русофільства в Галичині.—В 4-їй книзі *Вєстника кооперації* поміщено статю С. Гадячанина про українську

звичаю уху до землі... Кроки наближались, зовсім виразно чути голоси... Не треба вагаться—се «вони»... О, се, з певністю, були «вони». Тартарен підводився, захоплений бажанням кинутись до бійки, він, як ягуар, вже був готовий викрикнути войовничий заклик, як в той же мент залунав добрий, рідний Тарасконьський голос: «Те, те, та цєж Тартарен... Доброї ночі Тартарен!» Прокляття! се був аптекарь Бєзюке, який повертався з сьївочої вечірки у Кастакальда.

Добраніч! добраніч! гримав Тартарен розлютований своєю помилкою. І суворий, з високо піднятою ковінькою, він зникав в темряві ночі.

Нарешті, опинившись біля клубу, він не входив одразу до будинку, а лишався ще трішєчки, проходжуючись туди та сюди ніби то без цілі.

Стративши останню надію на зустріч з «ними», «вони» до сеї пори ще не показувались, Тартарен кидав останній погляд в темну ніч і з гнівом муркотів:

«Нічого!.. Нічого! ніколи нічого».

І тоді відходив хоробрий чоловік грати в бєзїке з комендантом.

кооперацію в Галичині.— В останнім випуску кийського журналу *Искусство* помістив С. П. Яремич статтю п.з. „українское искусство на выставкѣ Ломоносовъ и Елизаветинское время“. В статті обговорено портрети й ікони українських художників XVIII ст., що були виставлені на згаданій виставі та звертали на себе увагу стремлінням до реальності та об'єднанем поетичного чуття з своєрідною технікою. В тім самім випуску *Искусства* є прихильна рецензія на книжку проф. М. Грушевського: „Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII віці“.— Часопись „Die Weltklorrespondenz“, що виходить щомісяця у Відні, орган інтернаціональний збирачів переписних листків, помістив в ч. 4, за вересень, де знаходиться повна ліста членів, також статтю Богдана Заклинського „Aus dem Karpathergebierge“. Подано там спершу загальні відомості про Україну, а відтак дещо про Гуцулів та життя серед гірської природи. До опису долучено 3 фотографії, зладжені Семанем Бурком, котрий тепер перебуває на дальших студіях в області фотографічної штуки в Парижі.

Виборець.

Допис з Костянтинограду.

29 Вересня другий зїзд городських виборців обрав за «свого представника» Білого, городського голову, правого. До великого числа цього сорту «виразителів» настрою виборця четвертої думи прибавили й ми — Костянтиноградці — біло-чорного. На теперішні часи, правда, це не так давно. По великому Російському морю багато зараз цього добра виринуло на верх і наша прибавка теж в загальній картині. Та все таки ніяково якось, що трапилось таке як раз на другому зїзді, в склад якого входе більшість людности з інтересами політичними і соціальними зовсім протилежними, ніж їх обранець.

Та чи справді він є обранець більшости?

Ні, він є представник невеликої кунки, яка провела його, з благословення місцевої адміністрації, страшними насильствами над правами виборця.

В місті про кандидатуру Білого стало відомо днів за два до виборів. Виявилось же потім, що в повіті агітація почалась раніше, куди й послані були спеціальні агенти.

Крім того — всім пастирям повіту були розіслані заповнені Білим бюлетені, та не по одному, а рахуючи ще й на «підпасичів» (дяки) і инший стан виборців, як, приміром — «сидьльць» то що.

Далі, через кого слід було, надалено кнопку на духовне стадо і воно, повинуючись строгому приказу, мобілізувало всі свої сили і, не дивлячись на страшенну гразюку, стягло слух'яну отару за 200 «штук». Цього мало. З самого ранку біля входу в народній дім стояли три ієрархи і роздавали в пакетиках своє «благословення» тим, хто по яким небудь причинам не встиг одержати його. Це — що торкається духовних осіб.

В самім місті 28-го великому числу виборців були розвезені бюлетені, заповнені Білим. Дивно що бюлетені ці, як і ті що розсилались духовенству, були вложені в пакети з печаткою міської управи.

В день виборів біля народнього дому стояло де кілька підмовлених осіб і ці вже прямо глумились над темним обивателем. До цього «вільного громадянина» «Конституційної» Держави прямо безсоромно лізли в кешеню, відбирали в його бюлетень і заміняли своїм. Іноді ці особи підходили до «блюстителя порядку», шепотілися з ним і знову приймались за своє мерзотне діло.

«Громадянин» після цієї оказії, без жодного слова протесту, йшов таки собі далі по дорозі до урни, думаючи, що воно так і годиться, а може боячись розкрити рота в оборону своїх конституційних вільностей.

В предвері, або «чистилиці» урни, де йшла перевірка виборців по списку-иншого маніру контроль, уже лагідніший, так би мовити, «культурніший» засіб «воздїйствія», бо він таки й торкався культурніших громадян. Тут вешталось де

кілька осіб з шпигунськими дорученнями і тихенько та лагідненько контролювали тих «сознательних» громадян, на кого мала особливий вплив герлуга вівчарів нашого міста і повіту.

Дякуючи такому «американському» способу агітації і набірано було для Білого 380 бюлетенів. Всіх же виборців явилось до урни 524. Решта залишилась на долю, головним чином, кандидата поступовців і українців Маркова М. П. і по де кілька голосів одержали два випадкових кандидати.

„Сніп“ повідомляє своїх читачів і прихильників,

що передплата на 1913 рік приймається тільки умовно, се-б-то, коли до 1 Студня (Декабря) 1912 р. внесуть передплату не менш, як 1500 передплатників, то «Сніп» почне виходити з 1 Січня 1913, коли-ж ні, то не виходитиме. Коли «Сніп» справді потрібний українському народові, то на 35.000.000 українців ачея знайдеться 1500 людей, що схочуть свій кашук зменшити на 3 карб., а свій інтелектуальний багаж збільшити 52 числами «Снопа». «Сніп» одержав чимало висловів прихильности і охоче буде виходити на другий рік, але повинно, щоб громадянство оплатило друк, папір, секретарську та коректорську працю, і хоч на половину авторські гонорари, крім безплатних. Адже видавництво коштує більше, ніж 5000 карб. Коли прихильність до «Снопа» не може спромогтись навіть на передплату в 3 руб., то видно буде, що «Сніп» українській нації непотрібний. Одна людина більше року витримати видавництво не може. Се ж, мабуть, кожному зрозуміло й без пояснень. Передплату повинно адресувати Харків «З Харк. О-во Взаимнаго Кредита» на біжучий рахунок «Снопа». Коли передплатників буде менше ніж 1500, то всім передплатникам гроши будуть повернені. На тім і скінчиться видавництво часописі «Сніп»: єдиної на цілу Слобідську Україну. Як Ви бажаєте, панове?

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

!!!Копальня сміху!!!

Вне вийшов з друку і продається

ГУМОРИСТИЧНИЙ КАЛЕНДАР

на 1913 рік!

Що є в Гумористичнім Календарі на 1913 рік?

Дванацять місяців в році. (Календаріом).— Балакучим патріотам.— До балканської війни.— Під промінем здорового розуму.— Божий приказ.— Дикі відч.— Нехай своя буде!— Гадки.— Хлопи в раю.— Задумешні зітхання «великих рільників».— Новомодні приповідки.— Наші «Старі».— Адін народ, адін язык.— Камінний сьвятій.— Пан Чехович.— Казка про компаньонка.— Не сіють, не орють.— Попович.— Зелений пес.— Холодно.— Лист небесний.— Загадки.— Коли шукнеш ради, стерянеш зради.— Треба всюди приятеля.— Добре, та не дуже.— Напасть.— Ксьондз і косьцельний.— Жонатий чорт.— Чорт.— Веселий злодій.— Феська Криворучка та її двоє небіжчиків.

Крім того є ще й інші веселі оповідання, образки (ілюстрації) та ціла маса дрібних сміховинок.

Ціна одного Гумористичного Календаря виносить 30 копійок, а хто бере більше календарів, той платить тільки по 20 копійок.

Книгарні, бюро газет і крамарів дістають 33% опуету.

Без грошей Календарів не висилається.

Замовлення і гроші висилайте тільки на таку адресу:

Порфір Буняк, у Львові,

ул. Рівбарська ч. 5, 32.

(Porfir Buniak, Lemberg, Rzezbarska 5, 32, Austria, Europa).

Нашу адресу подайте своїм товаришам і знайомим та дайте перечитати ім се оголошене!